

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Jiřího Pally a JUDr. Josefa Baxy v právní věci žalobkyně: **L. P.**, zast. Mgr. Dominikou Kovaříkovou, advokátkou, se sídlem Riegrova 14, Olomouc, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 376/1, Praha 2, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci ze dne 30. 5. 2012, č. j. 73 Ad 8/2011 - 35,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Ustanovené zástupkyni žalobkyně Mgr. Dominice Kovaříkové, **s e p ř i z n á v á** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů v částce 800 Kč, která jí bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku. Náklady právního zastoupení žalobkyně nese stát.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím Krajského úřadu Olomouckého kraje ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. KÚOK/1226/2011/OSV-SP/7204, č. j. KÚOK 22467/2011, bylo zamítnuto odvolání žalobkyně a potvrzeno rozhodnutí Městského úřadu Litovel (dále též „správní orgán prvního stupně“) ze dne 13. 12. 2010, č. j. 15085/2010/LTO. Tímto rozhodnutím správního orgánu prvního stupně nebyla žalobkyni přiznána dávka pomoci v hmotné nouzi mimořádná okamžitá pomoc na úhradu jednorázového výdaje. V odůvodnění žalovaný vyzdvihl nenárokovost předmětné dávky s tím, že správní orgán prvního stupně při rozhodování nevybočil z mezí správního uvážení. Výdaj za náklady na ubytování v místě, kde se žalobkyně zdržuje z důvodu studia, nelze podle žalovaného považovat za výdaj nezbytný, a to rovněž v kontextu § 4 odst. 7 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož jsou společně posuzovanými osobami i osoby, které se přechodně, z důvodů soustavné přípravy na budoucí povolání, zdravotních nebo pracovních, jakož i z důvodu

dlouhodobého výkonu dobrovolnické služby zdržují mimo byt, který užívají k bydlení. Pomoc v hmotné nouzi je přitom určena k zajištění odůvodněných určených potřeb osob v nezbytném rozsahu, a to v situaci, kdy k zabezpečení těchto výdajů nepostačují příjmy osoby a osoba nemá možnost řešit situaci vlastními silami, využitím majetku či za pomoci rodiny. Žalovaný nezpochybnil právo stěžovatelky připravovat se na budoucí povolání studiem na vysoké škole, přičemž však v dané situaci by žalobkyně měla spíše volit kombinovanou formu studia s možností přivýdělku či studium v blízkosti bydliště, aby nevznikaly další náklady na bydlení v místě studia.

Vzhledem k tomu, že s účinností od 1. 1. 2012 přešla na základě zákona č. 366/2011 Sb. působnost krajských úřadů rozhodovat o odvolání m. j. ve věcech dávek státní sociální podpory na Ministerstvo práce a sociálních věcí, stalo se tímto dnem ministerstvo procesním nástupcem žalovaného Krajského úřadu Olomouckého kraje (srov. § 69 soudního řádu správního, podle kterého žalovaný je správní orgán, který rozhodl v posledním stupni, nebo správní orgán, na který jeho působnost přešla). Již v žalobním řízení tedy Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci, jako se žalovaným jednal místo Krajského úřadu Olomouckého kraje s Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Rozsudkem Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci ze dne 30. 5. 2012, č. j. 73 Ad 10/2011 - 35, byla žaloba proti uvedenému rozhodnutí žalovaného jako nedůvodná zamítnuta. Soud odkázal na souvislost této věci s jinou věcí žalobkyně a na svůj rozsudek ze dne 30. 5. 2012, č. j. 73 Ad 1/2011 - 43. Podle tohoto rozsudku mj. nebyla žalobkyně v hmotné nouzi, protože správní orgány provedly správný výpočet pro účely žádosti příspěvku na živobytí.

Soud neshledal důvodnou ani námitku, že žalobkyně měla být posouzena podle § 2 odst. 6 písm. e) zákona o pomoci v hmotné nouzi, neboť žalobkyně tuto podmínku nesplňuje. Z popisu situace ani ze správního spisu totiž nevyplyvá, že by žalobkyně či její rodina byla ohrožena trestnou činností. Soud doplnil, že pokud není matka žalobkyně považována za osobu v hmotné nouzi a navíc pokud příjmy společně posuzovaných osob ve srovnání s částkou živobytí žalobkyně a její sestry jsou vyšší, nejedná se u žalobkyně o situaci předvídanou § 2 odst. 6 zákona o pomoci v hmotné nouzi.

Soud dále uvedl, že v případě dávky mimořádné okamžité pomoci se sice posuzuje žadatel samostatně bez společně posuzovaných osob, avšak podle § 2 odst. 6 zákona o pomoci v hmotné nouzi se posuzuje osoba v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků, a to, zda nemůže úspěšně řešit svou situaci a je ohrožena sociálním vyloučením. Ohledně příjmů žalobkyně správní orgány správně vypočetly, že příjmy žalobkyně včetně výživného jsou vyšší než její částka živobytí a žalobkyně není osobou v hmotné nouzi. Podle § 15 zákona o pomoci v hmotné nouzi se celkovými sociálními poměry rozumí podíl rodiny na trvání stavu hmotné nouze. Ten správní orgány popsaly a vyhodnotily způsobem, s nímž se soud ztotožnil. Pomoc, o kterou žalobkyně žádala, měla navíc směřovat na úhradu výdajů, které jsou výdaji základní životní potřeby a na ty se vztahuje přednostně příspěvek na živobytí, resp. jiné obdobné dávky, jako příspěvek na bydlení a doplatek na bydlení. Ze všech uvedených důvodů soud žalobu jako nedůvodnou zamítl.

Ve včasné a ustanovenou zástupkyní na základě výzvy soudu doplněné kasační stížností uplatnila žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) důvod kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Podle stěžovatelky v rozhodnutích obou orgánů chybí závěr o tom, že nebyla osobou v hmotné nouzi, resp. z jakého důvodu nebyla za osobu v hmotné nouzi považována ani v režimu správního uvážení, ani proč nebyla za osobu v hmotné nouzi považována matka

stěžovatelky, jak bylo v průběhu správního řízení opakovaně namítáno. Rozhodnutí správních orgánů měla být vyhodnocena jako nepřezkoumatelná a nezákonná. Stěžovatelka dovozuje svou hmotnou nouzi též z nepřiznání dávek pomoci v hmotné nouzi své matce a sestře, jejichž situaci v kasační stížnosti obsáhle popisovala.

Soud sice stěžovatelce částečně přisvědčil, že v případě dávky mimořádné okamžité pomoci se posuzuje žadatel samostatně bez společně posuzovaných osob, odkázal ale na souvislost s § 15 odst. 1 a 2 téhož zákona, tedy zejména k podílu rodiny na trvání stavu hmotné nouze. Sama stěžovatelka je jako studentka nezaopatřeným dítětem, sestra je v evidenci úřadu práce a matka postupovala zcela v souladu s § 13 odst. 1 písm. e) zákona o pomoci v hmotné nouzi. Rodina stěžovatelky nemá majetek ani blízké osoby, jejichž majetek by mohla využívat.

Přednostně by sice její potřeby měla pokrýt dávka příspěvek na živobytí, to však nevylučuje možnosti žádat v rámci pomoci v hmotné nouzi i o dávku mimořádné okamžité pomoci k jednorázovému pokrytí i takových nákladů. Správní orgány se však k ní chovaly zaujatě, s despektem a neochotou řešit její obtížnou životní situaci.

Ze všech uvedených důvodů stěžovatelka navrhla, aby Nejvyšší správní soud rozsudek Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci ze dne 30. 5. 2012, č. j. 73 Ad 8/2011 - 35, zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení.

Žalovaný se ve vyjádření ke kasační stížnosti ztotožnil se závěry krajského soudu a navrhl zamítnutí kasační stížnosti pro nedůvodnost.

Nejvyšší správní soud přezkoumal kasační stížností napadený rozsudek v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., podle nichž byl vázán rozsahem a důvody, jež byly stěžovatelkou v kasační stížnosti uplatněny. Neshledal přitom vady, k nimž by podle § 109 odst. 4 s. ř. s. musel přihlídnout z úřední povinnosti.

Kasační stížnost není důvodná.

Ze správního spisu soud zjistil následující pro věc podstatné skutečnosti:

Dne 15. 11. 2010 podala žalobkyně u Městského úřadu v Litovli žádost o mimořádnou okamžitou pomoc na úhradu jednorázového výdaje. Uvedla, že studuje vysokou školu v Praze, kde činí náklady na ubytování 2950 Kč měsíčně, její příjem tvoří 1800 Kč měsíčně výživné od otce, 700 Kč měsíčně příplatek na dítě a dále 1842 Kč měsíčně sociální příplatek. Příjem sestry i matky není žádný.

Rozhodnutím ze dne 13. 12. 2010, č. j. 15085/2010/LTO, správní orgán prvního stupně nepřiznal žalobkyni mimořádnou okamžitou pomoc na úhradu nezbytného jednorázového výdaje. Správní orgán dále shrnul skutečnosti týkající se ubytování stěžovatelky při studiu v Praze. Uvedl, že částka životního minima 2250 Kč u nezaopatřeného dítěte od 15 do 26 let věku je naplněna a stěžovatelka tedy není v hmotné nouzi.

Dne 28. 2. 2011 bylo vydáno žalobou napadené rozhodnutí Krajského úřadu Olomouckého kraje, sp. zn. KÚOK/1226/2011/OSV-SP/7204, č. j. KÚOK 22467/2011.

Podle § 36 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi má nárok na mimořádnou

okamžitou pomoc

- a) osoba uvedená v § 2 odst. 3,
- b) osoba uvedená v § 2 odst. 4 a 5, pokud je považována za osobu v hmotné nouzi,
- c) osoba uvedená v § 2 odst. 6, pokud je považována za osobu v hmotné nouzi.

Osoba se podle § 2 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi nachází v hmotné nouzi, není-li dále stanoveno jinak, jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob

- a) po odečtení přiměřených nákladů na bydlení (§ 9 odst. 2) nedosahuje částky živobytí (§ 24), přičemž si nemůže tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním a zabezpečení jejich základních životních podmínek je tak ohroženo, nebo
- b) dosahuje sám nebo spolu s příspěvkem na živobytí podle § 4 odst. 1 písm. a) částek živobytí, ale nepostačuje k zabezpečení odůvodněných nákladů na bydlení (§ 34) a služby s bydlením bezprostředně spojené.

Podle § 2 odst. 3 zákona o pomoci v hmotné nouzi se osoba považuje za osobu v hmotné nouzi též, jestliže nesplňuje podmínky uvedené v odstavci 2, avšak s přihlédnutím k jejím příjmům, celkovým sociálním a majetkovým poměrům jí hrozí vážná újma na zdraví.

Za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi podle § 2 odst. 4 téhož zákona považovat též osobu, kterou postihne vážná mimořádná událost a její celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí neumožňují překonat nepříznivou situaci vlastními silami; vážnou mimořádnou událostí se rozumí zejména živelná pohroma (například povodeň, vichřice a vyšší stupně větrné pohromy, zemětřesení), požár nebo jiná destruktivní událost, ekologická nebo průmyslová havárie.

Podle § 2 odst. 5 zákona o pomoci v hmotné nouzi za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, která nemá vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky:

- a) k úhradě nezbytného jednorázového výdaje, spojeného zejména se zaplacením správního poplatku při prokázání ztráty osobních dokladů, při vydání duplikátu rodného listu nebo dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání, s úhradou jízdného v případě ztráty peněžních prostředků, a v případě nezbytné potřeby s úhradou noclehu, nebo
- b) na úhradu nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby a na základní vybavení domácnosti a odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte.

Konečně podle § 2 odst. 6 téhož zákona za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, která v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků nemůže úspěšně řešit svoji situaci a je ohrožena sociálním vyloučením, jestliže zejména:

- a) je propuštěna z výkonu zabezpečovací detence, z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody, nebo
- b) je po ukončení léčby chorobných závislostí propuštěna ze zdravotnického zařízení, psychiatrické léčebny nebo léčebného zařízení pro chorobné závislosti, nebo
- c) je propuštěna ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti, respektive v 19 letech, nebo
- d) nemá uspokojivě naplněny životně důležité potřeby vzhledem k tomu, že je osobou bez přístřeší, nebo
- e) je osobou, jejíž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby.

Stěžovatelka v žádosti o mimořádnou okamžitou pomoc na úhradu nezbytného jednorázového výdaje uvedla, že žádá o úhradu nákladů na ubytování v místě svého vysokoškolského studia. Předpokládanou výši jednorázového výdaje vyčíslila stěžovatelka na 2950 Kč. V daném případě se tedy stěžovatelka dovolávala okamžité pomoci k úhradě jednorázového výdaje, který považovala za nezbytný a na něhož neměla vzhledem k celkovým a majetkovým poměrům dostatečné prostředky.

Důvody pro poskytnutí mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytných nebo odůvodněných nákladů jsou stanoveny v § 2 odst. 5 písm. a) a b) zákona o pomoci v hmotné nouzi, jak již bylo zmíněno. Výdaj spočívající v úhradě platby za ubytování v místě vysokoškolského studia však nelze pod toto ustanovení podřadit, neboť nepředstavuje jednorázový výdaj spojený zejména se zaplacením správního poplatku při prokázání ztráty osobních dokladů, při vydání duplikátu rodného listu nebo dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání, s úhradou jízdného v případě ztráty peněžních prostředků, a v případě nezbytné potřeby s úhradou noclehu, nebo úhradu nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby a na základní vybavení domácnosti a odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte. O žádný takto zákonem vymezený či obdobný nezbytný výdaj se totiž v případě stěžovatelky nejednalo a nelze jí proto pokládat za osobu nacházející se v hmotné nouzi ve smyslu citovaného ustanovení.

Stěžovatelkou uvedený jednorázový výdaj nepředstavuje ani důvod pro přiznání mimořádné okamžité pomoci podle § 2 odst. 3 a 4 zákona o pomoci nouzi, neboť jí neposkytnutím jednorázové peněžní částky k úhradě správního poplatku za přijímací řízení na vysokou školu s přihlédnutím k jejím příjmům, celkovým sociálním a majetkovým poměrům nehrozí vážná újma na zdraví. Rovněž se nejedná o vážnou mimořádnou událost v podobě živelní pohromy, požáru či jiné destruktivní události, ekologické nebo průmyslové havárie. Za takovou událost není možné v žádném případě pokládat vysokoškolské studium, neboť studium na vysoké škole bylo předem plánované, stěžovatelka se k němu sama dobrovolně přihlásila a mohla tudíž uvážit, zda je schopna si ho financovat.

Stěžovatelkou uvedený důvod nespadá ani pod výčet životních událostí uvedených v § 2 odst. 6 zákona o pomoci v hmotné nouzi, při nichž je též možno pokládat osobu za osobu nacházející se v hmotné nouzi a přiznat jí mimořádnou okamžitou pomoc. Náklady na ubytování v místě vysokoškolského studia totiž nelze považovat za životně důležitou potřebu a jeho neuhrazením ze systému pomoci v hmotné nouzi není stěžovatelka ohrožena sociálním vyloučením. V této souvislosti je nutné znovu uvést, že účelem mimořádné okamžité pomoci jakožto dávky pomoci v hmotné nouzi není úhrada nákladů na získání kvalifikace studiem na vysoké škole, nýbrž řešení náhlé a nepředvídatelné negativní životní situace, se kterou se není osoba s ohledem na své sociální a majetkové poměry schopna vypořádat.

Nejvyšší správní soud dodává, že si je vzhledem k obsahu správního a soudního spisu vědom toho, že se stěžovatelka nachází v nepřilíš dobré sociální situaci a že by jí mohlo činit vážné obtíže hradit náklady svého studia na vysoké škole v Praze. Jak však již bylo zdůvodněno výše, zákon o pomoci v hmotné nouzi neumožňuje stěžovateli z důvodu, který v posuzované věci uvedla, přiznat mimořádnou okamžitou pomoc. Ta totiž není určena pro úhradu uvedeného nákladu. Jeho neuhrazením pak nedošlo ani k porušení ústavně zaručeného práva stěžovatelky na vzdělání, neboť z něho nevyplývá povinnost státu hradit náklady spojené se studiem na vysoké škole ze systému pomoci v hmotné nouzi. Správní orgány i soud rovněž správně uvedly, že stěžovatelka měla možnost řešit svou nepříznivou sociální situaci např. studiem v okolí místa bydliště, kombinovanou formou studia či přivýdělkem při studiu.

Ze všech uvedených důvodů tedy podle názoru Nejvyššího správního soudu orgány pomoci v hmotné nouzi ani krajský soud nepochybily, když dospěly k závěru, že v dané věci nebyly splněny zákonné podmínky pro přiznání mimořádné okamžité pomoci stěžovatelce.

Pokud jde o situaci sestry a matky stěžovatelky, kterou stěžovatelka v kasační stížnosti obsáhle popisovala, pak Nejvyšší správní soud opakuje a zdůrazňuje, že skutečnost, že sestra stěžovatelky nebyl přiznán příspěvek na živobytí, resp. skutečnost, že matka stěžovatelky vede soudní pracovněprávní spor a v důsledku toho se nachází ve specifickém, ovšem pro účely dávek pomoci v hmotné nouzi v nevýhodném postavení u úřadu práce, není pro přiznání dávky pomoci v hmotné nouzi mimořádné okamžité pomoci stěžovatelce relevantní. Pokud se situací těchto osob zabývaly správní orgány či soud, činily tak nad rámec svého rozhodnutí a mělo se jednat o dobře míněný návod pro to, jak by stěžovatelka i její osoby blízké mohly zlepšit svou sociální situaci. V souzené věci však bylo klíčové to, že stěžovatelka coby osoba samostatně posuzovaná není pro účely mimořádné okamžité pomoci osobou v hmotné nouzi a že ani důvod její žádosti nebyl podřaditelný pod důvod mimořádné okamžité pomoci na úhradu jednorázového výdaje, jakož ani pod důvod mimořádné okamžité pomoci ze žádného jiného zákonného důvodu.

S ohledem na všechny shora uvedené skutečnosti dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. zamítl. Současně v souladu s § 120 a § 60 odst. 1 a 2 nepřiznal žádnému z účastníků právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, neboť stěžovatelka v něm neměla úspěch a správnímu orgánu takové právo ve věcech pomoci v hmotné nouzi nepřisluší.

Dále Nejvyšší správní soud přiznal ustanovené zástupkyni stěžovatelky odměnu za zastupování a náhradu hotových výdajů v celkové výši 800 Kč, která se skládá z částky 500 Kč za jeden úkon právní služby spočívající v doplnění kasační stížnosti ze dne 22. 8. 2012 podle § 7, § 9 odst. 2 a § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění pozdějších předpisů) a z částky 300 Kč za s tím související režijní paušál (§ 13 odst. 1 a 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb.). Odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů bude ustanovené zástupkyni stěžovatelky vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu v obvyklé lhůtě.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 29. listopadu 2012

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu